

(ח.ל.) אֵלֶּיךָ

1

MUSLEI

חַיִּי שְׂמַע בְּנֵי מוֹסֵר אֲבִיךָ וְאַל תִּפְתֹּשׁ תְּרֵמַת אִמְךָ כִּי לִוְיָהּ הָיוּ הָעַם לְרֵאשִׁיךָ
וְעֲקֻבִּים לְגִבְרָתְךָ

The fear of Hashem is the beginning of knowledge, foolish ones scorn wisdom and discipline. * Hear, my child, the discipline of your father, and do not forsake the teaching of your mother? For they are an adornment of grace for your head

RAY v'ADVA

2

Yosef

הגאון סימן כ

יביע

3 RAV SHLOMO WURTHEIMER

רבי שלמה זלמן

מאה

הגאון השלים והמפורסם

רבי שלמה זלמן וררטה זצ"ל

דיין ומביע בע"מ ירושלים

על צורה כל החטאים שנפטרד הנשיים נמצות נשה
שהחטן גרמא. פנים זה כתב גם ר' יוסף בנור שור
בפרדושו לחתונה פרישת אמור, וכטעם זה קוצא גם
מדברי המספר קדושיין לז סוף ע"כ שהקשו אדרבא
גילף ממורא לחיוב נשים במ"צ שלא תריג ותירצו
דאף במורא לפעמים אינה חייבת היכא דרשות
אחריים עליה, כדאמרין אשה אין ספק בורה לעשות
כפני שריות אמרים עליה, וכן כתב בספר חסידים
(גוסת פרמא) סיבן חתומא, וכ"כ הגל בו סימן עג
הקריטר"א בקידושין שם — ואין להקשות דלפעם
זה תהא אשה פגויה ותיבת במ"צ שהיא ר"ל דא"ל
לא תצוה להנשא כדי שלא תפקע מן הנצות והיא
פגויה מפ"צ פירי לכן פגויה תורה אף כשהיא
פגויה

ט) אכן לפי מהת אשכנזי יביע בריעות יקפ (ר"ס תרפג). יא"ן
מכריח על הסוכה אלא על האולב ע"י. וכ"כ הרב יליח
גבתי (שם) למתג האלוניקי. בני"ל יי לתח קצח טעם (ובזה יסברו
גם דברי מהר"י מקרוניי, לדעתו ז"ל) עפ"י ר"ל יקום יבואל א
(כמו עת). והנה היא מדברת על לבת, לכה נשתחו הנייט עם
העבדים וקטנים במצות, (לענין הייט יהו"ג זית רענון, לפי יא"ן
לום אלא לב אחת, ינאמר חנה מדברת על לבת, ולא לבנת ע"י.
וגואה צ"ל לן לא הוצרכו למ"צ יהו"ג. יי"ל לום לייצב את
לכן לאבתו יבשיקים, בתפלה ובמצות הייכים בתו, וכדאיתו
בתנה יהוה מדברת על לבת, כלומר יהוה מכונה בתפלה,
(ר"ק). וכמ"כ במרכות (לא:). והנה היא מדברת על לבת, כמאן
לכתפלה יצריך יסכילו לבנ. ע"י. ותו פ"י לב אחת דהיינו כלא
לב ולב, וכד"ג בב"ב (כ"ב:) קום ייאפל אום ויבתה יי לו ב.
לבבת, (כמה לבנת, יאינו מסכים לדעת יילפה ארי"י). לאהל
שאובל ויזוח אן לו אלא לב אחת. ע"י. ולכן נהגו הנייט במיחוד
במצות לולב, כמ"כ בסוכה (מה:). מה חמר זה אין לו אלא לב אחת.
כך ייראל אין להם אלא לב אחת לאורם יבשיקים וכן הוכיר זאת
כתפ"י מהר"י ממרוני הג"ל. (מה שפיר"ה הוית רענו דברי הילקוט
יא"ן לום אלא לב אחת, דהיינו יא"ן יצו"ט יולט בהם כל כ,
וא"י מ"ע יאינה חתנה לעולם, קרוב הוא ילא יע"ז, לפיכך פטר
אותו הבתוב. ע"כ. אצי"ט יהוא קרוב לטעם הגל בו והרד"א, י"כ,
דמי"ה פטרות ממ"צ יהו"ג מפני יבשימכות לעליהו, ר"ס דוחק
לומר כן. יא"ן לום אלא לב אחת היינו יצו"ר ואף הראיה כמי"ה
והנה מדברת על "לבת", יאינה מתחייבת, יתרי התפילה כחונה
טובה מצד יצו"ט, ולכן גרואה לארד גיסא יא"ן ליה יצו"ר כל כ
בנוגע לכחנת הלב. ועי' ברי"י (ר"פ וירא) וסעד לבנם, ובזוהר
ובר"ע יאתא דכל נשי ישראל אורדו בשבתמא, ועי' בספר דבי לפי
(מע' ז אות כ). וכפי יוסף חתולת (מוסר קמב). ודר"ק. ועפ"י"כ
להלן (סי' פב אות ד).

ר' הירש פירוש ויקרא כ"ב ע"א
④ RAV HIRSCH

We have already remarked on V.42 that women are not obliged to live in the Succa. Succoth is a מצות עשה שהזמן גרמא a command which only applies to a certain fixed time, and such, as a rule, do not apply to women. Thus women are free from the duty of ציצית, חגיגה, ראיה, שוטר תפילין, פסח, קידוש, הקהל, שמחה. טובה, לולב, שוטר. The exceptions are nearly as many as the rule. When we consider that Sabbath and Pesach are the two greatest institutions of the Torah recurring from time to time, and that for both of them women are duty bound to observe not only the negative commands איסור מלאכה and איסור חמץ but also the positive קידוש (וזכר) of Sabbath, and מצה and פסח of Pesach, and that, equally so, although free from ראיה and חגיגה they nevertheless have the duty of participating in the three great national festival gatherings by שלימי (see Kiddushin 34.b.) and also in the great national gathering of every seventh year, הקהל, their being freed from other שהזמן גרמא can most certainly not be on account of their being considered in any way of lesser worthiness or importance. But it seems to us to be rather much more likely that the Torah did not impose these מצוות on women because *it did not consider them necessary to be demanded from women.* All מצוות שהזמן גרמא are meant, by symbolic procedures, to bring certain facts, principles, ideas and resolutions, afresh to our minds from time to time to spur us on afresh and to fortify us to realise them to keep them. God's Torah takes it for granted that our women have greater fervour and more faithful enthusiasm for their God-serving calling, and that this calling runs less danger in their case than in that of men from the temptations which occur in the course of business and professional life. Accordingly it does not find it necessary to give women these repeated spurring reminders to remain true to their calling, and warnings against weaknesses in their business lives. Thus, at the very origin of the Jewish People, God's foresight did not find it necessary to ensure their bond with Him by giving women some permanent symbol in place of the Mila for men. So, also, at the Lawgiving on Sinai, God reckoned first of all (Ex. XIX.3.) on the faith and devotion of the women. So also, the Jewish Nation has established the fact—and all our generations have inherited it—that in all the sins into which our nation has sunk, it has been נשים צדקניות, the faithfulness of our women to their convictions and sense of duty which has preserved and nurtured the seed of revival and return. Women are free from the duty of ראיה and חגיגה because the open public national gathering of the nation as the representatives of the Torah which the gathering about the Sanctuary of the Torah means, primarily belongs to the metier of the men.

⑤ RAV
SOLOVETSKIK
(TRADITION)

> People are mistaken in thinking that there is only one Massorah and one Massorah community; the community of the fathers. It is not true. We have two massorot, two traditions, two communities, two *shalshalot ha-kabbalah* — the massorah community of the fathers and that of the mothers. "Thus shalt thou say to the house of Jacob (= the women) and tell the children of Israel (= the men)" (Exodus 19:3), "Hear my son the instruction of thy father (*musar avikha*) and forsake not the teaching of thy mother (*torat imekha*)" (Proverbs 1:8), counseled the old king. What is the difference between those two massorot, traditions? What is the distinction between *musar avikha* and *torat imekha*? Let us explore what one learns from the father and what one learns from the mother.

One learns much from father: how to read a text — the Bible or the Talmud — how to comprehend, how to analyze, how to conceptualize, how to classify, how to infer, how to apply, etc. . . . One also learns from father what to do and what not to do, what is morally right and what is morally wrong. Father teaches the son the discipline of thought as well as the discipline of action. Father's tradition is an intellectual-moral one. That is why it is identified with *musar*, which is the Biblical term for discipline.

What is *torat imekha*? What kind of a Torah does the mother pass on? I admit that I am not able to define precisely the massoretic role of the Jewish mother. Only by circumscription I hope to be able to explain it. Permit me to draw upon my own experiences. I used to have long conversations with my mother. In fact, it was a monologue rather than a dialogue. She talked and I "happened" to overhear. What did she talk about? I must use an halakhic term in order to answer this question: she talked *me-inyuna de-yoma*. I used to watch her arranging the house in honor of a holiday. I used to see her recite prayers; I used to watch her recite the sidra every Friday night and I still remember the nostalgic tune. I learned from her very much.

Most of all I learned that Judaism expresses itself not only in formal compliance with the law but also in a living experience. She taught me that there is a flavor, a scent and warmth to *mitzvoth*. I learned from her the most important thing in life — to feel the presence of the Almighty and the gentle pressure of His hand resting upon my frail shoulders. Without her teachings, which quite often were transmitted to me in silence, I would have grown up a soulless being, dry and insensitive.

The laws of Shabbat, for instance, were passed on to me by my father; they are a part of *musar avikha*. The Shabbat as a living entity, as a queen, was revealed to me by my mother; it is a part of *torat imekha*. The fathers knew much about the Shabbat; the mothers lived the Shabbat, experienced her presence, and perceived her beauty and splendor.

The fathers taught generations how to observe the Shabbat; mothers taught generations how to greet the Shabbat and how to enjoy her twenty-four hour presence.

מהשבת הראשונה, וקשורה אליה, כמגיד זכריות הנ"ל, כמ"כ השיב כהמשך מחי"ט שהל בצרב השבת הראשונה, שהרי הם היו קדושה אחת וממילא, כמו שמתור לבשל ביום הא של יו"ט ליום הוי, [כשעדי"צ הנ"ל] דלהחיר אוכל נפש ביו"ט לא בעינן שיהמון לאכלו דקא ביום שהוא חזא קדושה ממש עם יום עשייה המלאכה, אלא מ"י אם מחמון לאילו ביום שקדושתו המשך מקדושת יום עשייה המלאכה. הי"ג היה סבור המקושן, דה"י צריך להיות מותר לבשל ביו"ט הסמוך לשבת הא לפניה, במתכון לאכלו לשבת השניה, שהרי כל שבתות השנה כהמשך אחד השיב, כגל"פ בסוגייה הגמ', וחידושו של המנה"ת, שמן החרדה ליכא איסורא לבשל ביו"ט של ר"ה במתכון לאכלו ביה"כ, צ"ג, ואינו מוכרח כלל בסוגייה הגמ'.

הרי"ט, אכן לבשל ביו"ט של ר"ה ומתכן לאכלו ביו"ט של סוכות, נ"י פשוט דאמור, שהרי הוא יו"ט אמר בפ"ע, דדקא יום הוי של יו"ט הוא המשך ביו"ט הא, וקשור אליו. ומעתה נראה לומר, דהנה מביאר בסוגיא דכריתות (טז:) דלהח חגא, הנושה חצי שיעור, של מלאכה בשבת, וזו השלים חצי השיעור השני לשבת אחרת, דחייב חטאת, ולהנא דפוסר, היינו מפני שיש שמה מחולק, עיי"ש בסוגיא, אבל מעיקר הדין לכי"ע מצטרפי, הרי דאף דפשיטא דשבת פ' בראשית ושבת פ' נו אינם מהווים קדושה אחת, דפשיטא דאפשר להניח עירובי החומין לכל שבת בפ"ע, מבי"ט חשיבי כהמשך דל"ג.

ומעתה נראה לומר בביאור סוגייה הגמ' דפסחים הנ"ל, דלמ"ד צורכי שבת נעשין ביו"ט, ששבת ויו"ט הסמוכים אל"ז מהווים חזא קדושה אי"כ, כמו שהשבת השניה חשיבא כהמשך

סימן י"ד

זמן חיוב המצוות והמן הכשר קיומן

ואילן, וא"כ אפילו חזר והדט לכשרותו בלילה, הוי כמו קודם הזמן, ומצאתי לבעל ערוך לנוי שעמד שם בזה, וכו', וסיים בבה"ל בפ"ע.

ב. פסור אשר ממילת הבן

והנראה לומר ביישוב המזהיר, דהנה המחייב למצות לולב ולמצות שופר היינו קדושה-היום דיו"ט של סוכות, וכן הקדושה"י דיו"ט של ראש השנה, וקדושת היום הלא מהחלה היא מבערב, וא"כ נמצא דחיוב המצוה מתחיל כבר מבערב, אלא דמן הכשר המצוה אינו אלא ביום, משעלה עמוד השחר. ובעין זה שמצתי מכי" מו"ר הגר"ד סאלאווישיץ נר"ו, ביישוב קושיית התוספות קידושין (כט, א) ד"ה אותו, דל"ל קרא לפסור אשר ממילה בנה, תיסק ליה דמ"ע שה"ג הוא . . . דאין מליץ אלא ביום.

א. דחוי מעיקרו ונראה ונדחה

סוכה (לג.) נקטם ראשו ועלהו בו המרה כשר, בעי ר' ירמיה, נקטם ראשו מערב יום טוב, ועלהו בו המרה ביו"ט מזה, יש דחוי אצל מצוות או לא ולא אפשר. ועיי"ש עוד בהמשך הגמ', דדוקא בנראה ונדחה וחזר ונראה הוא דמספקא לן, אבל ברחוי מעיקרו פשיטא לן דאין דחוי אצל מצוות, ועי' שו"ע או"ח (תקפז ס"ג) ברמ"א בשם המרדכי, ובה"ל (לחרכו ס"ב) בשם כמה ראשונים קמאי דקמאי, שיש להחמיר בזה. והנה יעויין לשון רש"י שמה שכתב, דלא מספקא לן אלא בעלהו בו המרה משקידש היום, דאי לא דקידש היום אכתי לא חל עליה זמן מצוה ולא שם מצוה למקרייה דחוי. ועי' משנ"ב (לסי' תקפו) בבה"ל, שהקשה דכאמה קשה שהרי זמן מצוה לולב מתחיל מעמוד השחר

הדפוס ברוקלין, פ"ד - תרע"ח. תוספת אבותא דחז"ל משנתו פ"ד תרע"ח. חו"פ ע"ל או"ח ותכמה

שהזמן הנשר לקיום המצוה יותא עד עמד השחר.

ד"ה המד"ה שייסדו ג"כ כדברי רש"י לסוכה הו"ל, ופסול דחוי לא שייך אלא במדחה בזמן המצוה ולא שלא בזמנה, ועי' כס' לקח טוב להגדיר ענגיל (ככלל ו אות ג). וכן עתוסי יומא (סד. ד"ה החם) דלילה לא חזיא להקרבת שום קרבתה, ועל כן לא שייך פסול דחוי בקרבן מפני שא"א להקריבו כלילה, כלומר, דלילה אינו זמן המצוה דקרבתה, וכ"ה בחזו"א (בליקושים לחלק קדשים ט"ו א אות ב). ודוק בלשון רש"י לסוכה הו"ל, ושלא בזמן המצוה ליבא שם מצוה למקרייה דחוי, כלומר, דאין הקפידא בזה משום דבעינן דחוי בזמן המצוה, אלא דבעינן שהיא

המחלוקת

פסולא דחולמ"ה בגוגע לאגא, ופשטות הנמי שמה מודה דאליבא דרבנן דר"י דס"ל דא"צ אגא, בחראי ליבא פסולא דחולמ"ה, דליבא בכלל דין עשייה כד' מינים, ואף ולתחילה לשם הדודי מצוה קרי"ל דצורך אגא, אך מכ"מ אין זה מחוזה דין עשייה, דניבא ולתחילה בעינן ג"כ שלא יתא מן העשוי, ועי' מזה בסוף ס' חו"ב למשמרת של"י. ובהו מבוארים נמי דברי הגמ' שמה (ל') ולקרייה בשינוי מצוה, קא סבר לולב א"צ אגא וכו'. כלומר, דלעת ר"י הסוכר לולב צורך אגא, עי' האגא חשיבא כעשייה הפנא חדש של מצוה שלא יהיה שמה מקודם לכן, ומאתר שמעשה האגדה נחשב כעשייה הפנא מחדש, יש לו להמליך לקנות התחין המול בשינוי, ולזה חידשו, דאליבא דר"י — אהי"נ אך לדינא דקרי"ל כהכמים דר"י, דלולב א"צ אגא, אף דברחאי למעשה הכל אונרים את לולביתם, ולהדוד מצוה לתחילה עכ"פ אף רבנן מזה לולב צורך אגא, אך מכ"מ אין זה בחירה עשייה הפנא חדש של מצוה, וכנ"ל, ולפיכך אין כאן שום שינוי של פנים חדשות לקנות כו'.

ונראה לזה כיון רש"י בדבריו לענין דחוי, דאין דין דחוי נוהג אלא בזמן שיש על התפסא שם תפסא של מצוה, ולדבר יהיה הסוכר לולב צורך אגא, ושע"י האגא הוא דנחשב כעשייה תופסא של מצוה, קדי' דין דחוי נוהג באגא אפילו קודם ליל יום דכבר

ועי"ש מה שהרד"ק בחז"י וכשאר ראשונים. ושמעתי ליישב, דר"ל דגוד מי"ע שהו"ג היינו שחיו המצוה חלו בזמן, ולא שקיפופ חלו באהה וכן מסוים ומובל, הבא במילה, אפי"ג דקרי"ל דלאן מלין אלא ביום, כלומר, דזמן תפסא המצוה אינו אלא ביום, מכ"מ החיוף למול הוא בין ביום ובין כלילה. והגע בעצמן, דהנה שיטה ר"ת (מגינה ד') היא דמתו אחיו מחמת סילה אוכל בתרומה, דאנוס הוא ואינו מחוייב במילה, אטו ניבא דהה"נ לכל עול שמתור בתרומה **בלילה**, דליבא חיוב סילה כלילה, פשיטא דלא דאף דסילה פסולה כלילה, דלילה אינו זמן תפסא קיום מצוה, מכ"מ החיוף למול אהא בין ביום ובין כלילה, עכתי"ד. וה"נ ג"ל בלולב ושופר, דחיוף המצוה איתה כבר מתחילה ליל יום, אף

המחלוקת

ועיין עוד לשון רש"י לסוכה (ל"ג.) ד"ה לולב, דכיון שאגוד כפסול וקרא עליז שם לולב של מצוה, בשעת דחוי מדה עולם וכו'. והמתבאר מדברי רש"י הללו, ושיטת ר' יהודה הסוכר שלולב צורך אגא, אינה משום דבעינן צירוף בין המינים השונים, דהעולם והגלים לבאר עפ"י דין המשנה במתנות (כנו) ופרא"ש (פ"ג דסוכה ט"ו י"ד), דאפילו אליבא דרבנן דר"י, ולא אגוד כשור, מכ"מ לא מסוכר לומר שייצא י"ח במסלם כזא"ז, דליבא צירוף בין ר' המינים אא"כ נסלם בב"א. ובפשטות ונגלים לומר, דהיינו טעמי דר"י הסוכר דכלא אגוד לא יצא, דאף דנסלם בב"א, מכ"מ כל שלא אגוד אחר צירוף ביניהם, אכן מדברי רש"י הו"ל מתבאר דאין זה טעמו של ר' יהודה, אלא גדר שיטתו היינו דכמו דבעינן עשייה לסוכה, כדלפינן מקרא וסוכה תעשה לו, תעשה ולא מן העשוי, וה"נ בעינן עשייה לעצירת, כמבואר בקרא דתעשו להם ציצית, ומד"ט מצדכין גם כשיצית וגם בסוכה תעשה ולא מן העשוי, שנבד"ג הרי חסרה העשייה שלו, אף ה"נ אינו לי' לר"י דלולב הציצים וערבות בעו עשייה כתיב אגוד ככדי לאשוריהו לתפסא של מצוה, ולא מני כמה שגדלו מן הקרקע והנם מינים כשורים לפניהם, ומד"ט דנו במס' סוכה (יא.) אי נוהג

הדפוס הראשון פרי - 89 חודשים לפני יציאת מצרים - הדפוס השני - 1929 חודשים לפני יציאת מצרים - הדפוס השלישי - 1979 חודשים לפני יציאת מצרים

גם מלת הגר שהיא חלק ממעשה הגירות ולכן מברכים הם לומר כי מלות דליה היא ומלפ הנל את נג, אצל מלות הצריך במלות אים יארסל

לכשי"ן כר קר"י לרף ר"ט דמעות הצריך משי"ן גרר ערבות היא עיי"ש.

1

מצות הב"ד בבואת הגר

ברב הרצ"ה בשנת קל"ז ע"ע להקשות למה מברכים "אקב"י לומר את הגר"י ונמלת בן יארסל מברכים "על המו"ה" וכס הרמב"ן הנה למד דמילת הגר המוטלת על הצריך, הרי הצריך מקיים מלה דליה ולשיך **פרב** לומר משא"כ נטולת הנה בשלימות הא"ב והרצ"ה הקשה עליו דמה יענה בנקוים שאין את והמלה מוטלת על הצריך ולעפ"י **הה"ה** מברכים "על המו"ה" עיי"ש.

וברא"ה דעמ הרמב"ן דכא"כ מלות הצריך במלות הגר ממות הצריך במלות בן יארסל דמילת הגר היא חלק ממלות הגור המוטלת על הצריך ומקבלת הא"ב משא"כ הרי הוא וקבלת הא"ב משא"כ צריך הוא וכן הצריך ממש וקבלת הא"ב משא"כ צריך הוא וכן

ובאבות יקר זה מנוסח להרא"ה ברמב"ם בשם מקומות עין צפ"ה ה"ה ממלה "מלות

כימן מה

על יארסל לומר כל עול הצדיקים" וצפ"ה"ת סוף פ"ט משנה כ"ג על הרו"ה עול יארסל ופ"ד לומר וא"י עשה בן עמר על מלות עשה הרי דמלות הצריך מלות כל יארסל הם ואין כן מוצה כמשימתה ומעשה צ"ה, ומש"י ירכו על המילה הדין מה כי צדק הוא לכארה.

כימן מה

בענין מילת אי חיי מצות עשה שדחמן גרמא

ופ"ן זה כמד הרמב"ה אם דהא דנשים פטורות ממ"ע שהמ"ג ה"ט דוקא במלות שעל גופן אך מלות שעל אמ"ס חייבות הן.

כ"כ ע"ה הנה ממעטין לשה ממות מילה דמשי"ב מלש"ר ליה לומר ללוקים" ורשי"ן אמו ולא חוסה והקשו המ"ס ממהי צעין קרא למושי"ב משוב ל"י דהא מלות עשה שהותן גרמא ומילת דישן דמח"ס שהמ"ג ואין אין הח"י נפסק לא מקרי מ"ע שהמ"ג ואף במילה שלא נמנה לכה לנ"י ציצתם ע"י ע"ה דכמה בן צוים ופ"ן בללה.

ובמנהגות חו"ד צמנה מקומות הפ"ן צדרי הרמב"ה לעלוקים מלות שבגופן ממש ממות שעל דבר אמר, ומכאן זה כמד לומר ממות ל"י א"י ח"י דנשים מלות כצדיקת צמנתן בצומת

ודר"מב"ן" אם מ"י בלשון סמך ח"ל "אלטריך סד"ה כי כע"ד משי"ב שהמ"ג הרי מיל במלות דמשי"ב כו"ן משי"ן דמהמ"ס גמרי"ן אצל מלות מילה ללמשי"ה והיא לא שייכת בה אמתה מקרי"ת דהא לצי"ה ד"ן שאינין לומר קמ"ל,

דהא מ"ע שעל הצמנה ולא על גוף האדם וכן כמד במלה קר"י א"י ג' במלות שצמנה הא"ך

צמנה הצדיקים דמהמ"ס צ"ן בלשנים ופ"ן נשים א"י"ס דהא מ"ע שהמ"ג ה"ן דאין המלה בנגוף האדם, וכן כמד במלות עש"י א"י ג' לנמ"ר למה חובת

חוטנו ולא חוסה ללפינו הרי פטורז זר"י עב"ל היה לה הוסיף צדדיו כלל חיוצ צ"ל ומשנתנו ק"מ דעמנו הפננת המני"ס בריש"ל דכל הרי דהמטה על סמ"ס חייבת, אך בריש"ל וצדדיו וד"ל לך המונה הפננת המני"ס. (ובמקום נראה לפקד ק"ף ס"מ דצ"ר המזר וזרע מרדנו אך מ"ע לזוט סק"ל גם ס"מ הפננת על המני"ס כמנוס"ל).

והנה"ל לפארה י"ה סמריה מדצ"ר הרמצי"ן והריש"ל לרצ"ר הפנים ישות (מונה לניל ס"ס) דלשה מלטה מרין צ"ר, שהרי כמדו דהר"ל דלשה כצ"ל וקמ"ל סמוי ול"ה סמיה דספור"ה, אך נראה לך כנעם דקמ"ל סמי לפטור משה מרין צ"ר, ס"מ דהר"ל ד"ס עליה מלטה מבוימת כעין חו"צ סמ"ל הרי"ד וקמ"ל לך עליה מלטה מבוימת כמלכות הא"י, אך מ"ע דלש"ר שיהא ככלל צ"ל הרי"ד ס"מ.

ובתשובות מהר"ם א"ר זרע ס"י י"ל כמדו ע"ד ליש"ר קוקוס המוס' דמלות מילה ס"מ
 כעלם עשנים המשנה כללד אלא לף כעלם סמוי מוחל מקיים כל רגע ורגע מ"ע דמילה ודכ"ס זמ מל"ה דמנוס"ר כמלכות מ"ע י"י דד"ר התוך נכנס לצי"ת התנוסך ולמ"ר ס"י ל"י שא"י ער"ס מן המלכות ע"ד שנסמ"ל כמילתו ומהפכה דעמ"ל וד"ל מיישבה דעמו כעלם נשנים המתנה מקיים מלטה לך מיישבה סמוי ה"ר ל"ה קיים המלטה כמ"ע שעה וע"י דעלם סמוי מוחל נמי מקיים מלטה, ולפי"י כמדו לך מלטה מילה מ"ע שהמני"ג דה"ל מקיים המלטה צדמו מוחל כלל שעה ושעה וד"ל כל"ה ולכן כעין מיש"ר דש"ס כמורות ממו"ה ז'.

ובעל"ז ההגהה דשיק"ר מלות מילה כמנוס"ל המעשה דשי"ע צדמו מוחל על גופו ל"ס צד"ס קוד"ס הארבעי כמנוס"ל. מ"ן לע"ל כ"י י"ע

ובת"ר ר"י כמנוס"ר כמדו ליש"ר קוקוס המוס', דמלות מילה המנוס"ל על הא"י ע"מ ע"מ

ממ"ל ^{מ"ל} משיב"ה ס"מ צל"ס ל"ל ז"ה מלטה המלטה כמנוס"ל ס"מ כנ"ף כנ"ד.

וד"ר י"ן צ"ל"ס ע"ן דה"ל מק"ר ה"ך דש"ס כמורות כמל"ס מ"ס דה"י מ"ע סה"מ ברמ"ה ה"ה צ"י"ס"ה כקדק"ס"ן ד"ף ל"י ע"מ, ה"ל"ה מל"ס"ק"מ סמ"ר"ה ה"ה ס"מ צ"ל"ס מ"מ"ה ה"ן ל"י מ"מ"ה מנ"ה כמנוס"ל מ"י"ה ע"מ, ולכ"כ המני"ס לך יע"מ מ"י"ה מ"מ"ה מנ"ה ס"מ דצ"ר הברי"ס"ה ס"ל"ה מל"ע"י כ"ה מולך דש"ס ^{מ"ל} כמורות מל"ע"י מ"ס"ה דה"י זמ"ג.

והנה"ל לכמנוס"ל דצ"ר הריש"ל וכמ"ס דצ"ר הריש"ל נראה ל"ל מנ"ס לה"ס ככל מ"ע סה"מ"ג ^{מ"ל} דש"ס מיי"ס"ס ס"מ ל"ך המלטה מל"ה כנ"ס"ן ס"ל"ה ה"י"ה ד"ה ד"ן מוז"מ כמילה דל"ס"ה מיי"מ כמ"ל כ"ה כמדו דמ"ד ס"ה על כל יור"ל למו"ל כל י"ן ז"ר ה"י"ה ל"ה מ"י ס"י"ה, דכמדו דה"י"ה דממ"י"ה ס"מ"ה למו"ל ס"מ כ"ה דמ"מ"ג דצ"ר"ד סה"י"ן למו"ל ולכ"ד כעין מיש"ר דל"ך ה"ה מיי"מ, אך כש"ל מל"ה ע"מ"ה סה"מ"ג דל"ך צ"כ"ס"ה ל"ך יע"מ, ול"ך כ"מ"ס ל"ל"ה ל"ך י"ן מל"ה שע"ל גופ"ה למל"ה שיה"ל מו"ך לנ"ס"ה ס"ל"ה י"ן מל"ה ד"ה"ה למל"ה מ"ל"ה ה"ך שפיק"ה על ה"ך ע"מ"ה ס"ל"ה ש"מנוס"ר ס"י"ה וצ"י ד"ן למו"ל כמנוס"ל כמנוס"ל כמדו ש"מ"ס"ל כמנוס"ל ז"ה כ"מ"ה מיי"מ ס"ף דה"י זמ"ג, ס"מ"ה ולכ"ד כש"ע"י דמל"ה"ה ל"ל"ה ס"ף למ"י"ד דמ"מ"ה מנ"ה ס"ך ס"ך מ"ס"ה מיי"מ כ"ה דה"י מ"ע סה"מ"ג, וכן לנ"ד כ"מ"ס"ה כמנוס"ל סה"ך כש"מ"ע"ה.

אכ"כ מל"ה"ה ק"מ מק"ר לצ"ר המני"ס צ"מ"ר זרע י"מ הל"כ"ה מ"ל"ה דס"ך קוקוס המוס' ומ"י כה"י"ל י"ל"ה סמ"ר"ן דמ"ע"ה ש"מ"ג דש"ס כמורות ס"ל"ה כמל"ה"ה המל"ה"ה כנ"ף הא"ל"ה דמה"י ל"כ"ן ממש"ל"ן והה"ה מל"ה המל"ה"ה כנ"ף הא"ל"ה ה"ה, ס"ל"ה מל"ה ש"ל"ס מל"ה כ"ה על סמ"ס כ"ן מ"ל"ה ה"ה"ה וד"ל סע"י דמ"ן גמ"מ"ה ה"ה דממ"י"ה ל"ך ל"מ"ר"ך

ואשכחון בית סג לטור דצריה דגזרי הלשונות,
 דהא"ש צמולין פרוק סכוי הדס סומן
 מ' סמג דלס לט לט מל האז אמ בני ממונים כל פארסל
 למולן, ופי' הרמזים בפירוש המשניות סוף פייט
 דסמג דחייז מילה הוא לאו דוקא על צייז אלא על
 כל פארסל

וכדב' הפנים ימות להוינה דאשה היצב צמילת
 צנה מרזן צייז, מהא דמלךא סמוכא צניז
 כיי עייז אמ אשה פסרה למול או לאו, ולפי'
 דכסרה למול אי לאו דהיצב היא צמילת צנה אדך
 ממול והרי מצולת היא צמיעין ועפרת כללז דלא
 יסוף להטבו ואין סומרים ללמס מעל צמז פירס
 מרזך, ועייז דלף מציס מייצב הן צמילת מילת מוס
 סיוז הצייז ולך מוסרות למול דצמקום מילת מילת
 לין אסור מוצל

ורגור מה דחורז דכל האל דלאן מילת צמילת
 ומל מיקרי מוצל במצרו טעון צמז, דהא
 ציטת ר' יארה צצייק פיי' עייז דמומא פטור
 מכל המילת, ולדעם רצני ירוס מלך אמס ריש
 מציז יי' סף פקדון קו, ועיי' צמזע ציהיה מניח
 מלך אריס כר קייז ארציל דעם הפרי מנדיס
 צפמייס לטריס חייז אום ריש דרי יארה דפער
 סומת ממצוות הייז דוקא מנייע סף חייז בליס
 (ועיין מה אפוצאלר צה לוקטן פרי ויחי סינן
 פיי'ס), ורי נחמז דמומא אסור למול בני דריון
 דאיז מילת צמילת מוצל צמיעין הא וטורז
 על לא יוסוף להטבו, פשיטא דלא, אלא הוא צמז
 למר דלמז דממחז מילת מילת מילת אור לא סיין
 צמילת אסור מילת כלל ולכן סומת מומז למול
 סף לאיז מילת, והיי' צמליס סף אי יומת דלאן
 חייצב צמילת צנה אפי' סכרה למול נחז מייז
 ומוסרת למול דלאן צמילת אסור מוצל צמז, וליי' ולא
 אפסר דחייז צייז צמילת הוא דוקא צמליס ולא
 צמליס ולא כצני המקא.

עוד יא להוכיח דצריז לילת אסור מוצל צמילת
 סף אמ לאי מילת צה, דצמנות סייז עייז

מנשה המילה אלא סמריס והשמלות פיריה בני
 מעיל זה סיין סף בליל וסין זה כלל מיי' שהחמיז
 ולכן צנין קרא למעט כוסי, וכן כמזי המוס' צניז
 כיי עייז דלמייז אשה איה פסרה למול צנין מייט
 דלמזו ולא אומת למזי פלן צריכה לנקט ממצור
 אומת אמ צנה, והייז כצני המוס' רייז דמלס
 מילת הא השמלות למול ולכן אין זה מיי' שהחמיז
 ומכיס סיי מייצב לילי המייט, ועיין צמדיזי ר'
 עקיצת אריז צניז כיי עייז ומון אש יייז סיי
 קמיז סמזו צמון דצריה מרזך זה, ונלס למלרה
 דלפי אי דריס אלה על המוס' רייז ומפריס אר
 זריע אין לרזן שלמות צמילת כיון פלן עלם ענשה
 צמילת מוס המילת אלא המולת או ההשמלות
 פיריה בני מוס' ופזי הארמזי צמזי מקומות דלמז
 אין המילת צמלס המעשה אלא צמולת אין לרזן
 עליות, וריז ריקריל סס.

ונבצא לפי כל זה ארצת דריס צמז קוסית
 המוס', ועזר ממצול דלדעם הרמזין
 הארמזיל והארזי האיל דמזיס מייצב סף דחיי מייז
 שאומריז, ולדעם מהרי"ם א"י ומוס' רייז אין מילת
 זו כלל מייז שאומריז ורייז.

ב

דריב האם במילת בנה
 רגור ממוכר סס צמזי דמזי האז למול אמ בני
 הוא דוקא על האז אצל האס סמוריה ממילת
 צנה דכסר ימלזר ליה אומזו א'טריס' הרשין אומז
 ולא אומת, וכמז המקא צמדיזי, וכן סמז צמפרי
 פניס ימות ככרעה זו דהא דלמריין דצייז חייזן
 למול לאו דוקא צייז מומז אלא כל פארסל מייזין,
 ונקטו צייז דסיס ממונים על הלצור להאריס על
 המילת, ורייז צצילי האריז יייז סיי רסייל סייז
 ' צצילי דצרי האריזל מייז, ולפי' מדיז עז
 דהא דממענין אשה ממילת צה הוא דוקא ממוז
 העוסק על האז, אצל ממוז חייז דכל פארסל חייצב
 גם הוא ללא ממעשה ממוז זה.

מנחת אשר - קידושין וימי, אשר וצילג אגור מ"א, 171 הודפס ע"י מוצר החכמה
 תוספת ב' אגור מ"א - תוספת צמילת דמזי פ' הולכה

ואינו חייב כרת עד שימות ולא ימות, ויטען שכתב הרמב"ם לגבי מלות פרה וכוהה צמח"ץ מהלכות אישות ה"ץ ולאמר שצדקו עליו כי שיה מצטל הוא מ"י, ואף אם נראה דלפי' דמטו למצטל ממש מלות פשה דהרי כמב' הרמב"ם אם דלם שיקו במורה יוכל לומר והלא מצטל הוא מ"י, אלא שמהו למול? במטה ו' ע"י שמהר הלוקמה, (עיי' לטל סומן ב"י). וכבר כתב הדבר אצרהם צמ"א כי ל"ג אום כי דצמלה אלא צמנה שובר ככל אשה ומצטל מ"י, וצמ"ץ מ"י א"ד"י המשלמת פה עם רצוי דורו שדמו דצ"ץ מ"י"ג, ולקמן מ"י יצט' נמצאה רצוי הלעג"ר דלא כדצ"י.

ובצ"ד"ץ יצורה פניה י"ד מ"י קק"ץ כמב' לגבי המנהג הקולקל שאיה נהוג צמלה אלא צמנה אלא צמח"ץ יפון לאמרה לערב כספה כדי לפטור הצמח"ם מלמס, והנה מנהג זה מפני כמה עשימה, ראשית דאפי' מקדישין למזנות, ועוד שמה ימות המזיק ע' וען המלה וצטל מלות מלה, אך לא כמב' דלסוף משום ציטול מ"י דמלה ככל יום אקמלמלה בדברי הרמב"ם, ועוד כמב' אם דלם לא יושלו דברי מוסבה לצטל מנהג זה י' לאמור שלא למול מלה אלא צמנה צמ"ץ ולא יוכלו לחול עד לומר י"י, ואי ימנה דמצטל ככל יום מ"י דמלה אף ימקן אלא ימול הרי מצטל מ"י, וצד"ף אף סוגם הנצ"י לעקור דבר מ"י"ם אף צמח"ים ח"י, אלא נראה כעו שצמח"ע דהמהמה מלה אצ"י אי מצטל מ"י ממש אלא ממול צה, ולפי' היה צמחו לרמות מלות מלה לאמר הפסוק ומה"א טעמה אפי' כרת אלא אם מנ' צמלנו דלא ציטל לגמרי מ"י א, ויפד הדבר לצטול לא נמצא ציטול מלמה כל וען צמח"ץ כדי לקיימה (ולא נמצאצב לחלק בזה בין מלות האב למול בני אלה צמנו מלכות לחלק בין מלות האב נמנים אדן לגבי מלות שאין זמנא שובר ממי נמצא צה' מצטל מ"י, וגם בדצ"י מוסמר עיקר דעמו דצ"י שצדו לקיים המלחה אי נמצא למצטל מלות נשים, פ"י"א.

מבואר לגבי חזיק' שמתו אפי' נמנמה מלה ואל יום מלמו צוה"י אהל צצמ, דלמר אפי' דלסוף למולו מכות צממה שמה ימות כמח"י, ומכאן איכורה דכיון דלמל מלות מלה צמח"ץ זה איכור למולו צצמ ולמלמרה לדברי הפוסק ימות שמה לא אמר עמ' דלסוף למולו מכות איכור מוצל צמברו כיון דליכא מלה צמח"ץ זה, אלא ע"י דלסוף מוצל ליכא צמחות מלה אף צמ"ץ מלמ' ומעשה. (אמנם עדין ל"ש דהא האם לא הרי כלל מלמ' ומלמ"ה איכור י' ע' וממ"י לא ימנה דלסוף למולו מכות מוצל, וי"ל דכיון דר"י"ת מלה כמרה היא אף ביה איכור מוצל ח"י"א.

וצ"ב¹ מהדברי הרמב"ם י' לממנה על דצ"י, דכמב' צמ"ה מהלכות מוצל ומח"ץ ה"א איכור למלם לחול בין צממנו בין צמבר, ולא החמיר כלל אלא כל הממה אדם כשר מיכרסאל בין קטן בין גדול בין אם בין צ"ב אשה דרך נליין הרי זה שובר בלא משעה אקממר לא יוסוף להטות, אם הוצירה טורה אלא להוסוף צמחות המוטל ק"ץ למטה אם האדק"ץ פכ"ל ומצד"ר בדצ"י הרמב"ם דלסוף מוצל הוא דוקא אם ממוון למס נליין ור"י, אך אם אינו ממוון למס כך אלא למס מלמ' ומלמ"ה אף שאינו מלמ"ה צממ"ה ו' אינו שובר צלסוף מוצל ולא בדברי הפ"י.

1

בקניש ברת במצות מילה

ב**רת** הרמב"ם צמ"ה מהלכות מלה מ"י יוכלו יום ויום שיעובר עליו משוגעל ולא ימול אם פלמו הרי הוא מצטל מלמ' פשה אבל אינו חייב כרת עד שימות והוא פרגל צמח"י דצ"י דהרי מלות מלה מ"י אם בה כרת הוא ואם מצטל מ"י ככל יום צ"י להמציא מר' כרת ולא רק בשמחה, ואף הפריד הרמב"ם בין המטה ועמ'.

וב**רא"ה** למלמרה דלפי' מומה הרמב"ם לצטול מ"י מומה, אלא כחבנו דעל ידי שמהמיר המלחה מולל צממ"ה מצויה ו' אך מ"י לא ציטל מ"י